

El creador de Josechu el Vasco, Angelina y Cristobalito i Don Felipe viu en un dúplex del carrer Madrazo de Barcelona. L'última edició del Saló del Còmic de la Massana li va dedicar una retrospectiva.

«SI HE VISCUT UNA VELLESA RELATIVAMENT TRANQUIL·LA HA ESTAT GRÀCIES A COMÈDIES COM 'EL BALDIRI DE LA COSTA' I 'JA TENIM 600!', QUE M'HAN DONAT MOLTS DINERS»

Joaquim Muntañola

Es resigna a passar a la posteritat com el pare de Josechu el Vasco o l'autor d'aquelles comèdies de consum seguidores d'«El Baldiri de la costa». Però voldria ser recordat com l'autor de l'acudit diari que va publicar durant vint-i-dos anys

A. LUENGO / La Massana
 ● El cert és que la llarguíssima trajectòria vital i professional de Joaquim Muntañola (Barcelona, 1914) és una immersió en la història de la cultura popular catalana: s'hi va estrenar als 15 anys, com a ninotaire de *L'Esquix*, el suplement infantil d'*En Patufet*. I ja no ho va deixar fins al 1980, quan va liquidar l'acudit diari que durant vint-i-dos anys va publicar a *La Vanguardia*, una altra institució de la premsa catalana, on va entrar per mitjà d'Horacio Sáenz Guerrero i després de fer botifarra (mentalment, és clar) al Galinsoga de «*todos los catalanes son una mierda*». Entremig va tastar pràcticament tot el que tenia a veure amb la il·lustració, des de l'aparadorisme fins al cartellisme, passant per la historieta i l'acudit esportiu, amb una persistent vocació cinèfila que va concretar en la crítica que feia a *El Correo Catalán* i que Xavier Graset ha recuperat a *El món s'acaba*, el programa de Catalunya Ràdio

on cada divendres exerceix càtedra cinematogràfica.

El seu llegat és un grapat de personatges amb entrada pròpia a la memòria col·lectiva, amb l'índic Josechu el Vasco al capdavant i secundaris de luxe com Angelina y Cristobalito, Don Felipe o Doña Exageracia. S'hi ha d'afegir una reeixida carrera teatral, com a autor d'aquells sainets de consum ràpid—*El Baldiri de la costa*, *Ja tenim 600!*, *Que vénen els russos*— que van captar amb ull clínic les transformacions de la Catalunya dels anys seixanta. Hiperactiu, polifacètic i autodidacte—tres de les característiques de la generació que completaven Tísner, Castanys i Calders, i que des de les pàgines d'*El Be Negre* va somiar una Espanya barojiana i impossible, sense mosques, capellans ni carrabiners—, Muntañola assegura que «de dibuixar no n'he sabut mai gaire», accepta el qualificatiu *blanc* per al seu humor i no perd ni un instant el tarannà amable i l'elegància natu-

PERFIL

El Be Negre, *En Patufet*, *TBO*, *La Vanguardia*, *El Correo Catalán*, *Tele-Estel*, *Dicen i Mundo Deportivo* són algunes de les capçaleres que han acollit Joaquim Muntañola. La vocació del ninotaire es va despertar quan als 14 anys en va haver de passar tot un al·lit per superar una osteomielitis. La seva escola de dibuix van ser les portades de Zane Grey, Salgari i Oliver Curwood. A més de cartellista, publicista i aparadorista, l'altra gran faceta de Muntañola és la de comediògraf: «De dibuixar mai no n'he sabut gaire, he estat un autor de pa sucat amb oli...»

ral que adornen els seus 90 anys d'humanitat. Cossetània acaba de reeditar *Han arribat dos homes*, curiosíssima novel·leta de joventut que parodia l'Oest de Zane Grey amb tocs d'humor surrealista, i que es va publicar per fascicles a les pàgines d'*En Patufet*, allà pel 1937.

—Novel·lista, ninotaire, comediògraf, crític de cine... Entre totes les disciplines que ha cultivat, quina ha estat la més vocacional?

—«Sempre m'ha agradat molt dibuixar. M'agrada veure'm com aquells pianistes que aprofiten qualsevol oportunitat per tocar. Una mica per dilettantisme, si es vol. Doncs jo, el mateix: ara que ja no tinc compromisos professionals, dibuixo per a mi mateix i faig petits encàrrecs. He de dir que el resultat és molt millor, perquè tinc més temps, i a mi el que m'agrada és dibuixar personatges. Molts personatges! Lluny, però, del virtuosisme dels il·lustradors actuals. Això són fi-

gues d'un altre paner! Els dibuixos de Ventura per al *Burladero* són extraordinaris, documentadíssims. Això és art! En la nostra època, si haviem d'il·lustrar una quadriga, per exemple, esbossàvem els caps dels cavalls envoltats d'un núvol de pols, i així ens estalviàvem fer les potes i les rodes. Eren altres temps.»

—Tan malament pagaven, que havia de tocar tantes teclades?

—A *L'Esquix*, quan vaig començar, em pagaven dos duros de plata, i no estava malament perquè amb això en tenia prou per seguir el ritme dels amics de la meua colla, que eren tots estudiants i disposaven dels diners que els donaven els pares. I encara era dels que més *dinerejava*. Després, al *TBO*, ja me'n van pagar tres... El que passa és que sempre m'ha agradat molt treballar. Me n'he fet tips! Ara bé, li diré una cosa: si he viscut una vellesa relativament tranquil·la ha estat gràcies a les comèdies, que em van donar molts diners. Cada vegada que

«EL MEU MESTRE VA SER VALENTÍ CASTANYS, QUE FEIA L'HUMOR QUE SEMPRE HE INTENTAT PRACTICAR: FAMILIAR, DE CLASSE MITJANA, SI ES VOL. GENS FERIDOR»

passava per la Societat d'Autors en sortia amb un paquet embolicat amb paper de diari sota el braç. Com els paletes, però en lloc de l'entrepà jo hi duia el feix de bitllets. I la dona, encantada, és clar.»

—La d'autor era, doncs, una feina de subsistència?

—«No, no, també m'agradava molt. Vaig estrenar vuit comèdies, amb gran èxit de públic. Pensí que es feien durant un any a Barcelona i després s'anaven representant per tot Catalunya. I que un dels primers papers d'Enric Majó va ser en una obra meua. M'agradava veure com els personatges prenién cos, però era incapaç de dir a un actor que millor fer-ho de tal o tal manera. Suposo que devia ser un autor una mica *sui generis* —o, millor dit, *mei generis*—, perquè després de l'estrena me'n desentenia, i de fet mai no es van publicar, les meves comèdies. Això sí, Isasi Isasmendi va fer una versió cinematogràfica d'*El Baldiri*, amb Joan Capri. Pèssima. Però jo no hi vaig tenir res a veure. Paraula!»

—Com s'explica la nòmina de ninotaires d'un cert talent que va proliferar en temps de la República?

—«No ho sé, la veritat. Quan es tenen 90 anys es parla de coses i de gent de molt de temps enrere, però jo era deixeble de Valentí Castanys, que feia un tipus d'humor que és el que sempre he intentat seguir: familiar, molt de classe mitjana, si es vol, sense crítica social ni res que fos massa fèrrid per ningú... Humor blanc, que és el que he fet sempre, vaja.»

—Perquè és el que li agrada o perquè és l'únic que es podia fer a l'època?

—«Hauria pogut fer altres coses, però no era el meu estil. Mai no m'ha interessat la política, potser perquè em van clavar unes quantes clatellades. Per començar, a *El Be Negre*, ja en temps de la República. A mi sempre m'ha interessat parlar de coses planes, i potser per això les meves comèdies s'han pogut representar en qualsevol moment, i en català! La gent s'hi feia tips de riure, hi havia una certa crítica al que en

diríem la correcció política del moment. Per exemple, *El Baldiri* carregava contra l'embadocament que durant uns anys va causar el turisme. Però sense mala intenció.»

—De criticar el règim, ni parlar-ne.

—«Durant la postguerra, el màxim que es podia fer era fer sàtira sobre les autoritats municipals, que si els carrers eren plens de sots i no s'arreglaven, etc. Coses així. Amb mala bava: per exemple, lloar les millores urbanístiques que el desenvolupament econòmic aportava a un determinat poble, tot i que s'haguessin descuidat de reconstruir l'escola, que queia a trossos. De passada.»

—Va tenir cap topada amb la censura?

—«Només una, però que em va ensorrar *Locus*, una revista satírica que havia impulsat amb una nòmina de col·laboradors fantàstica: Castanys, Luján, Espinàs, Sebastià Gasch... Una vegada vaig portar a censura una vinyeta que Mingote ja havia publicat sense problemes al setmanari madrileny *Don José*. I me la van guixar. Aleshores vaig anar a veure el cap de propaganda, un tal Demetrio Ramos —que anomenàvem *De Metro y Medio*, de tan petit com era. Mentre esperava audiència, em vaig topar amb Josep Vergés. Em va explicar com funcionava aquest Demetrio: 'Ja veuràs, és un paio molt jesuític, que es fregarà les mans, et dirà que sí, que sí, però no en trauràs res.' Sabia del que parlava, perquè la revista *Destino* l'havien crucificat. I vaig decidir deixar-ho estar. Ni vaig entrar al despatx. Vaig anar directament a la impremta, vaig redactar la necrològica de *Locus* i vam celebrar un sopar. Era el 1955. L'aventura havia durat tres mesos.»

—Veig que no va tenir la sort, l'habilitat o els padrins de *La Codorniz*.

—«Els havien trobat la manera de driblar la censura. Com *Don José*. I vaig ser un lector entusiasta de totes dues. Suposo que a mi em van posar el dit a l'ull perquè en el primer número Mercè Varela va

Han arribat dos homes segueix l'humor naïf, surrealista, francirador, que ha marcat la trajectòria de Muntanyaola. Exemples: l'amo del saloon on beuen els protagonistes, Mr. Barret, dona peu a un joc de paraules automàtic. El saloon es dirà Barret's House. I un dels cowboys respon a l'improbable nom de Fred K. Pela...

publicar una entrevista amb Dalí, molt interessant, on parlava de l'esperma del seu pare. Aquelles barbaritats que deia, vaja. No la vaig dur a censura i es van expandir. A partir del segon número es van mirar *Locus* amb lupa. En fi.»

—Creu que la censura li va tallar les ales?

—«Crec sincerament que el gros de la meua obra hauria estat el mateix, amb o sense Franco. Sense oblidar que estàvem obviam-

ment limitats, com ho prova el cas de *Locus*. I algun altre, com el de Don Felipe, un personatge que protagonitzava unes tires a *El Correo Catalán*, i que el governador civil de Barcelona, Felipe Acedo Colunga, va ordenar que morís perquè es rumorejava que era una crítica encoberta a la seva persona. Perquè coincidia el nom! Resulta que les mateixes tires me les van publicar després al *Clarín*, de Buenos Aires. Això sí, rebateja-

«LA CENSURA EM VA GUIXAR UN DIBUIX DE MINGOTE QUE UNA SETMANA ABANS S'HAVIA PUBLICAT AL 'DON JOSÉ', DE MADRID. ALLÒ VA SER EL FINAL DE 'LOCUS'»

Vint anys amagat a l'armari

● Amb el racó que li van procurar les vuit comèdies estrenades, Muntañola va aprofitar una operació de pedres i la desaparició de diverses capçaleres on col·laborava —*El Correo Catalán, Dicen, TBO...*— per renunciar a l'acudit diari de *La Vanguardia* i prendre's un any sabàtic... que es van convertir en vint. Era el 1980. Els dos decennis següents els va dedicar a dibuixar i viatjar —els creuers són la seva gran passió—. Quan molts el donaven per mort, Xavier Graset el va fer sortir de l'armari i el va

ressuscitar en la faceta de crític de cine, que des de fa quatre temporades exerceix cada divendres, de 12 a 1, a *El món s'acaba*. Com a cinèfil, Muntañola mostra un vessant més aviat heavy: es reconeix un rohmerià de mena, i d'aquesta temporada destaca tres títols: *Good Bye, Lenin, Nubes de verano* i *Las invasiones bárbaras*. Renega del cine de Hollywood —«*Troyas, Gladiators* i similars», però està preocupat perquè «ara Graset em vol fer anar de putes: vol que comenti *La puta y la ballena* i *Yo puta*. A la meua edat...» / A.L.

des com Don Filiberto, crec.»

—El sentit de l'humor se suavitzava amb l'edat? Faria el mateix humor que trenta anys enrere, o seria més àcid?

—«Algú va dir una vegada de mi que practicava un humor de bona fe, de bona persona. Crec que és exacte. Ep, que això no vol dir que de vegades no hi hagi una certa mala llet. Per exemple, quan dibuixo una família felicitant la senyorassa, que acaba de tenir una criatura... negra. I resulta que l'ú-

nic negre de tota la sala és el xofer de la casa.»

—Què li sembla l'humor gràfic actual?

—«Sempre he estat una mica francirador. He anat a la meua. Mai no m'he afiliat a cap sindicat, ni he format part del món del còmic. I el cert és que no l'he seguit. No sóc lector d'*El Jueves*, com tampoc ho vaig ser a la transició de publicacions com *Por Favor, El Papis* o *Hermano Lobo*.»

—De tota la seva obra com a dibuixant, de quina part se sent més satisfet?

—«Sens dubte, dels vint-i-dos anys que vaig encarregar-me del xisto diari de *La Vanguardia*. Cada dia, que es diu aviat. També he de dir que quan ho vaig deixar em vaig sentir molt alliberat de no haver de tractar segons quins temes. Era l'època de màxima activitat d'ETA. Dramàtic, de debò. Hi havia entrat gràcies a Horacio Sáenz Guerrero: l'hi vaig demanar i cada dia li insistia amb el clàssic '¿Qué hay de lo mío?' Fins que vaig presentar-li tres o quatre dibuixets que va ensenyar a Manuel Aznar, que a l'època n'era el director. Aquell mateix dia em va trucar: 'Empiezas mañana.' Curiosament, perquè després parlava en català, l'Horacio... I vaig estar-m'hi vint-i-dos anys.»

—També hem de dir que va tenir el gust de fer una botifarra simbòlica a Galinsoga.

—«Efectivament. Resulta que a l'època —devia ser a començaments dels anys cinquanta— feia uns dibuixos de gran format, patrocinats per Potax, que cada dia es penjaven a la cantonada del carrer Vergara amb la plaça de Catalunya, just al davant del restaurant Catalunya, on Galinsoga acostumava a dinar. Li devien agradar, perquè va encarregar al mestre Guerrero —el de les revistes musicals— que preparés una cita. Em va oferir fer l'acudit diari. M'hauria interessat, i tant que sí, perquè entrar a *La Vanguardia*... Imagini's! I m'acabava de casar. Però vaig ser prou entenmentat per dir que no, perquè naturalment aquell individu m'hauria fet dibuixar sobre qualsevol cosa. I no estava disposat a passar per l'adreçador.»

«ALGÚ VA DIR UNA VEGADA QUE PRACTICO UN HUMOR DE BONA FE, DE BONA PERSONA. CREC QUE ÉS EXACTE. EP! AIXÒ NO VOL DIR QUE DE VEGADES NO HI HAGI UNA CERTA MALA LLET»